

Жоба туралы қысқаша ақпарат

Жоба аты	ИРН АР26199757 Жасанды интеллект пен блокчейн технологияларының интеграциясы жағдайында Қазақстанның трансформациясының құқықтық мәселелері
Жоба өзектілігі	Жаһандық цифрландыру жағдайында жасанды интеллект пен блокчейн экономика мен басқару процестерін жаңғыртуда маңызды рөл атқарады. Бұл технологиялар көптеген процестердің ашықтығын, тиімділігін және автоматтандырылуын арттыруға мүмкіндік береді. Қазақстанда да, басқа елдердегідей, оларды қаржы секторына, білім беру жүйесіне, денсаулық сақтау саласына және мемлекеттік қызметтерге енгізу жұмыстары қарқынды жүргізілуде. Алайда, осы инновацияларды құқықтық реттеу әлі де қалыптасу кезеңінде, бұл шұғыл шешімді талап ететін көптеген мәселелердің туындауына себеп болуда. Құқықтық реттеудің күрделілігі мемлекет, бизнес және азаматтардың мүдделерін қорғауды қамтамасыз ететін, сонымен қатар инновацияларға кедергі келтірмейтін теңгерімді жүйе құру қажеттілігімен байланысты. Автоматтандыру процестеріне жеткіліксіз бақылау, деректерді қорғау мәселелері және жасанды интеллект қабылдайтын шешімдер үшін құқықтық жауапкершілікке қатысты тәуекелдерді ескеру маңызды. Сонымен қатар, блокчейн технологияларының ерекшеліктерін, атап айтқанда децентрализация мен жазбалардың өзгермейтіндігін ескеру қажет, бұл өз кезегінде қолданыстағы құқықтық тетіктерді бейімдеуді талап етеді.
Жоба мақсаты	Жобаның мақсаты Қазақстанда жасанды интеллект пен блокчейн технологияларын интеграциялаудың құқықтық аспектілерін зерттеу, экономика мен басқарудың түрлі салаларында олардың қауіпсіз, тиімді және инновациялық-орнықты қолданылуын қамтамасыз ететін заңнамалық базаны жетілдіру бойынша ұсынымдар әзірлеу болып табылады.
Жоба міндеттері	Жобаның негізгі міндеттеріне: 1. Жасанды интеллектті әртүрлі салаларда, соның ішінде блокчейн технологияларында қолданудың құқықтық аспектілерін зерттеу. Бұл қолданыстағы нормативтік құқықтық актілер мен заңнаманы талдауды, сондай-ақ осы технологиялармен және олардың үйлесімімен байланысты бірегей қиындықтар мен мәселелерді шешу үшін оларға өзгерістер енгізу туралы ұсыныстарды қамтиды. 2. Жасанды интеллект пен блокчейн технологияларын, сонымен қатар олардың өзара ықпалдасу мүмкіндіктерін тәжірибеде қолдануды зерттеу. Бұл зерттеу аясында смарт келісімшарттар, автоматтандырылған дауларды шешу және сәйкестікті тексеру сияқты түрлі салалардағы қолдану үлгілері

	қарастырылады. Сонымен қатар, осы технологияларды, әсіресе блокчейнді, пайдалану барысында туындайтын этикалық және моральдық мәселелерді зерттеу де маңызды бөлігі болып табылады. 3. Жасанды интеллект пен блокчейн технологияларын, сондай-ақ олардың үйлесімін пайдалану бойынша ұсыныстар мен реттеу саясатын әзірлеу. Бұған ЖИ жүйелері мен блокчейн технологиялары үшін қауіпсіздік, құпиялылық және ашықтық стандарттарын анықтау, сондай-ақ жалпыға қолжетімді құжаттама мен оларды пайдалану ережелерін жасау кіреді. 4. Жасанды интеллект пен блокчейн технологияларын, сондай-ақ олардың комбинацияларын қолданумен байланысты құқықтық мәселелер мен шектеулерді талдау. Бұған авторлық құқықты бағалау, жауапкершілік және қауіпсіздік мәселелері, соның ішінде цифрлық активтерді реттеу және олардың жіктелуі, сондай-ақ деректер мен жеке ақпаратты қорғау заңнамасы кіреді. 5. Жасанды интеллект пен блокчейн технологияларының заң ғылымының әртүрлі салаларына әсері туралы зерттеулер жүргізу. Бұл құқық қолдануға, реттеуге, шарттық қатынастарға және т.б. әсеріне қатысты зерттеулерді қамтуы мүмкін. 6. Блокчейн технологияларындағы жасанды интеллекттің тиімділігін заң тұрғысынан бағалау. Бұған осындай жүйелерді пайдаланудың оң және теріс жақтарын, олардың әртүрлі құқықтық жағдайларда қолданылуын талдау және ықтимал тәуекелдер мен мәселелерді бағалау кіреді. 7. Жасанды интеллект пен блокчейн технологияларын біріктірумен байланысты мәселелермен таныстыру үшін заңгерлер мен басқа да заң мамандарына оқыту іс-шаралары мен семинарлар өткізу. Бұл осы саладағы мамандардың хабардарлығы мен құзыреттілігін арттыруға көмектеседі. 8. Қазақстан Республикасында зияткерлік меншік және блокчейн технологиялары саласындағы профилактикалық қызметті жетілдіру бойынша ұсыныстар мен ұсынымдар әзірлеу. Қорытындылай келе, жобаның міндеті ЖИ пен блокчейн интеграцияланған жүйесімен жұмыс істеуге дайын болуы үшін заңгерлердің білімін жаңарту және біліктілігін арттыру болып табылады. Жоба заң ғылымындағы процестерді жақсарту алатын және деректерді қорғау мен шешімдердің дәлдігін қамтамасыз ететін сенімді және тиімді жүйелерді құруға бағытталған.
Күтілетін және қол жеткізілген нәтижелер	1. Зерттеу тобы Social Science Citation Index базасында индекстелетін және Web of Science

	базасында импакт-фактор бойынша 1 (бірінші) немесе 2 (екінші) квартильге кіретін және (немесе) Scopus базасында CiteScore бойынша кемінде 50 (елу) процентильге ие рецензияланатын ғылыми басылымдарда кемінде 2 (екі) мақала немесе шолу жариялауды жоспарлайды (оның біреуі multidisciplinary – көпсалалы практикалық қолдану санатында). Сонымен қатар, ҚР ҒЖБМ Ғылым және жоғары білім сапасын қамтамасыз ету комитеті ұсынған отандық және шетелдік басылымдарда кемінде 4 мақала дайындалып, жарияланатын болады. Жоба нәтижесінде философия докторы (PhD) дайындалады: Абдыкадыр Улан. Докторлық диссертация тақырыбы: «Блокчейн мен жасанды интеллект дамуы жағдайындағы киберқылмыстың құқықтық аспектілері: қазақстандық контекст». 2. Жарияланымдар мен басылымдар: - Қазақстандағы жасанды интеллект пен блокчейн технологияларын интеграциялаудың құқықтық аспектілеріне арналған монография мен оқу құралын дайындау және жариялау. - Ғылыми білімнің кең ауқымды базасын қалыптастыру мақсатында материалдарды жетекші шетелдік баспаларда және ұлттық ғылыми басылымдарда жариялау. 3. Зияткерлік меншік: - Жасанды интеллект пен блокчейнді пайдалануды құқықтық реттеуге байланысты бірегей ғылыми әзірлемелерге патенттер, авторлық куәліктер және өзге де зияткерлік меншік нысандарын тіркеу жоспарланбайды. 4. Ғылыми-зерттеу жобасы аясында ғылыми-техникалық және конструкторлық құжаттаманы әзірлеу қарастырылмайды. 5. Нәтижелерді тарату және енгізу: - Цифрлық трансформацияның құқықтық аспектілеріне арналған ұлттық және халықаралық конференциялар, форумдар мен семинарларды ұйымдастыру және оларға қатысу жоспарлануда. - Зерттеу нәтижелерін жоғары импакт-факторлы ғылыми журналдарда, сондай-ақ кең аудиторияға арналған танымал басылымдарда жариялау жоспарлануда. 6. Нысаналы топтар және практикалық қолдану: - Зерттеу нәтижелері уәкілетті мемлекеттік органдарға ұсынылады, оның ішінде ҚР Цифрлық даму, инновациялар және аэроғарыш өнеркәсібі министрлігіне, Әділет министрлігіне, Ақпарат және қоғамдық даму
--	--

	министрлігіне, сондай-ақ олардың комитеттеріне. • Ғылыми нәтижелер жасанды интеллект пен блокчейн технологияларын әзірлеу және енгізумен айналысатын коммерциялық ұйымдарға, заң фирмаларына және цифрлық технологиялар саласындағы халықаралық ұйымдарға да пайдалы болады. • Дөңгелек үстелдер, ашық дәрістер және жарияланымдар арқылы білімнің қолжетімділігін арттыру, бұл цифрландыру жағдайында құқықтық мәдениетті қалыптастыруға ықпал етеді. 7. Ғылыми және ұйымдастырушылық тұрғыдан зерттеу мынадай нәтижелер береді: Қолданыстағы заңдар мен нормативтік-құқықтық актілерге кешенді талдау жүргізіліп, осы технологияларды интеграциялау барысында туындайтын ерекшеліктерді ескере отырып, оларды жетілдіру бойынша ұсыныстар әзірленеді. Зерттеу аясында смарт-келісімшарттар, автоматтандырылған дауларды шешу жүйелері және сәйкестікті қамтамасыз етудің автоматтандырылған механизмдері сияқты практикалық қолдану бағыттары қарастырылады. Сонымен қатар, жасанды интеллектті блокчейн технологияларында қолданудың этикалық және моральдық салдары маңызды құрамдас бөлігі ретінде зерттеледі. Осы міндеттерді шешу барысында: • авторлық құқық, жауапкершілік және қауіпсіздік мәселелері, сондай-ақ деректерді және жеке ақпаратты қорғау саласындағы заңнама бағаланады; • құқық қолдану тәжірибесіне, нормативтік-құқықтық реттеуге, шарттық қатынастарға әсері талданады; • мұндай жүйелерді қолданудың артықшылықтары мен кемшіліктері, олардың әртүрлі құқықтық жағдайларда қолданылуы, ықтимал тәуекелдер мен мәселелер бағаланады; • жасанды интеллект пен блокчейн технологияларын интеграциялауға байланысты мәселелер бойынша ақпараттандыру жүргізіледі. Осы міндеттерді іске асыру барысында зерттеу тобы жасанды интеллект пен блокчейн технологиялары саласындағы заңнаманы жетілдіру және құқықтық білім беруді дамыту бойынша ұсыныстар әзірлейді. 8. Ғылыми-зерттеу нәтижелерін коммерцияландыру: Ғылыми қызмет нәтижелерін, оның ішінде
--	---

	зияткерлік қызмет нәтижелерін практикалық қолдану жасанды интеллект пен блокчейн технологияларын енгізу сапасын арттыруға, заңнаманы жетілдіруге, сондай-ақ адал емес тәжірибелерді жоюға бағытталған инновациялық технологияларды енгізуге ықпал етеді. Бұл шаралар өз кезегінде артық бюрократиялық рәсімдер мен қаржы ресурстарын тиімсіз пайдалануға байланысты бюджет шығындарын қысқартуға мүмкіндік береді.
Зерттеу тобы мүшелерінің аты-жөні, идентификаторлары (Scopus Author ID, Researcher ID, ORCID, бар болса) және сәйкес профильдерге сілтемелер	1. Сартаев Спатай Алтынбекович – заң ғылымдарының кандидаты. Жоба жетекшісі, бас ғылыми қызметкер. Scopus ID: 57200080901 Хирш индексі – 1 ORCID: 0000-0002-9865-7363 Web of Science ResearcherID: FZA-3700-2022 2. Усеинова Карлығаш Рахимжановна – заң ғылымдарының кандидаты. Бас ғылыми қызметкер. Scopus ID: 57215492296 Хирш индексі – 1 ORCID: 0000-0002-4093-5658 Web of Science ResearcherID: GOJ-7128-2022 3. Токтыбаев Асет Абирбекович – заң ғылымдарының кандидаты. Жетекші ғылыми қызметкер. Scopus ID: 57216619680 ORCID: 0000-0002-2090-6825 4. Берекенов Аскар Талгатович – заң ғылымдарының магистрі. Жетекші ғылыми қызметкер. 5. Жапарбек Арайлым Макулбековна – заң ғылымдарының магистрі. Ғылыми қызметкер. ORCID: 0000-0003-2312-8085 6. Мереке Арайлым Курметовна – заң ғылымдарының магистрі. Ғылыми қызметкер.
Қолдану	Қаржы институттарында, IT платформаларында, мемлекеттік органдарда
Приоритет в сравнении с реальными аналогами	Жобаның артықшылығы – ол Қазақстанда жасанды интеллект пен блокчейнді енгізу кезінде туындайтын нақты құқықтық қиындықтарды түсіндіреді және оларды реттеудің қарапайым және түсінікті шешімдерін ұсынады. Бұл технологияларды жай ғана теориялық талқылау емес, оларды елде қауіпсіз және дұрыс енгізудің практикалық тәсілі.
Жарияланымдар тізімі (URL, DOI көрсетілген)	1. Сартаев С.А., Усеинова К.Р., Жапарбек А.М. Қазақстанның жасанды интеллект пен блокчейн технологияларын интеграциялау жағдайындағы трансформациясының құқықтық мәселелері: заңнаманы талдау және оны жетілдіру бойынша ұсыныстар // «Тұрақты даму мақсаттарын іске асыру контекстінде қатты тұрмыстық қалдықтарды реттеудің құқықтық негіздері: сын-қатерлер мен перспективалар» тақырыбындағы халықаралық

	ғылыми-практикалық конференция материалдарының жинағы. – Қарағанды, 2025. – 343–348-бб. 2. Токтыбаев А.А., Берекенов А.Т., Жапарбек А.М. Интернет-алаяқтықпен күрестегі жасанды интеллект: мүмкіндіктері мен сын-қатерлері // «Ресей империясының күйреуі және Қазақ мемлекеттілігінің қайта жаңғыруы» атты халықаралық конференция материалдары. – Алматы, 2025. – 96–101-бб. ISBN 978-601-04-7321-8. 3. Сартаев С.А., Берекенов А.Т., Мереке А.К., Калшабаева М.Ж. Құқық жүйесіндегі жасанды интеллект пен блокчейн: құқықтық нормаларды жетілдіру мәселелері туралы // Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ Хабаршысы. Заң сериясы. – Алматы, 2025. №3 журнал (баспада). 4. Берекенов А.Т., Токтыбаев А.А., Усеинова К.Р. Блокчейн технологиялары мен жасанды интеллектті интеграциялау: ұғымдары, жіктелуі және қолдану бағыттары // Қазақстан Республикасы ПМ Мақан Есболатов атындағы Алматы академиясының ғылыми еңбектері. – 3(84). – 2025. – 260–266-бб. ISSN 2218-2098. https://alpolac.edu.kz/wpcontent/uploads/2025/10/zhurnal-№384.pdf 5. Усеинова К.Р., Сартаев С.А., Токтыбаев А.А., Жапарбек А.М. «Құқық және цифрлық технологиялар: Қазақстан Республикасындағы жасанды интеллектті құқықтық реттеудің ерекшеліктері» // Оқу құралы. – Алматы, 2025. – 107 б. ISBN 978-601-311-420-0. 6. Берекенов А.Т., Токтыбаев А.А., Усеинова К.Р. Блокчейн технологиялары мен жасанды интеллектті интеграциялау: ұғымдары, жіктелуі және қолдану бағыттары // Қазақстан Республикасы ПМ Мақан Есболатов атындағы Алматы академиясының ғылыми еңбектері. – 3(84). – 2025. – 260–266-бб. ISSN 2218-2098. https://alpolac.edu.kz/wp-content/uploads/2025/10/zhurnal-№384.pdf 7. Усеинова К.Р., Сартаев С.А., Токтыбаев А.А., Жапарбек А.М. «Құқық және цифрлық технологиялар: Қазақстан Республикасындағы жасанды интеллектті құқықтық реттеудің ерекшеліктері» // Оқу құралы. – Алматы, 2025. – 107 б. ISBN 978-601-311-420-0.
Патент туралы ақпарат	-